

Kom weer tot leven!

© Carmelitana Gent 2004

Oorspronkelijke titel: Reviens à la vie!

Oorspronkelijke uitgever: © Editions du Cerf, Paris, 2003

Vertaling: Kees den Biesen

Omslagontwerp & opmaak: Press Point Merelbeke

Druk: ACCO, Herent

ISBN 978-90-766-7153-6

Vijfde druk

D/2014/0770/04

NUR 711 - 770

Simone Pacot

Kom weer tot leven!

Het doordringen van het evangelie
tot in onze diepste diepten

CARMELITANA

INHOUD

VOORWOORD	I
INLEIDING: IK GEEF JE HET LEVEN: LEEF!	5
EERSTE WET VAN HET LEVEN: KIES VOOR HET LEVEN	21
Verkenning	22
Verschillende etappes	23
De betekenis van de wet van de keuze voor het leven	23
De keuze	28
Kies niet voor de dood	31
De terugweg	36
Stappen op de weg ten leven	37
We leggen de weg niet alleen af	39
TWEEDE WET VAN HET LEVEN: AANVAARD JE MENS-ZIJN	45
Verkenning	45
De schepping: het eerste bijbelverhaal (Gn 1 en 2)	47
De twee levensgeboden	48

De noodzakelijke vraag naar de betekenis van de twee levensgeboden	49
Het eerste levensgebod:	
Je mag van alle bomen in de tuin overvloedig eten	50
Het tweede levensgebod: het verbod en de grens	52
De keuze van de mens: de overtreding (Gn 3,1-24)	54
Wat voor dood?	55
Het probleem van het kwaad: de slang	55
Consequenties van de overtreding van de levenswet: de almacht	57
De illusie	59
De werkelijkheid en haar grenzen	59
Hoe weten we of we ons almachtig wanen of niet?	61
Het droombeeld van een wereld zonder tekort, tegenslag en dood	61
Het najagen van onbereikbare doelen	62
Omgaan met de tijd	64
Ruimte en de ontmoeting met de ander	64
De wil om alles te beheersen	66
Het najagen van de eerste plaats	67
Geringschatting van zichzelf	67
Het gebruik van onze geestelijke vermogens	68
De relatie met God	69
Het wegstoppen van onze gevoelens	73
Het niet aanvaarden van onze levensgeschiedenis	74
Wanneer, hoe en waarom gaan wij ons als almachtig gedragen?	75
De erkenning van onze kwetsuur	75
Levenswegen	76
God ontmoeten op onze dwaaltocht	81
Waar ben je? Hoe stel je het?	81
Het eindpunt van de afdalende beweging: bewustwording van de overtreding	82

De weg terug omhoog	83
Het berouw	83
Instemming met de wet van het leven	84
Loslaten en rouwen —	
twee overgangen van dood naar leven	84
Wat moeten we loslaten als we een wortel van almacht ontdekken?	86
Loslaten en rouwen —	
hoe gaan we daar gevoelsmatig mee om?	87
Bezwaren tegen de noties van loslaten en begrenzing	90
De keuze van de weg ten leven	91
De diepe en actieve aanvaarding van de werkelijkheid stelt ons in staat om open te staan voor een toekomst die van God komt	91
Almacht en onmacht, schaduw en licht	93
Zelfaanvaarding	94
Leven in de Geest	100
Plaats en taak van de mens	102
Christus' reacties op de menselijke grenzen: Jezus' beproevingen in de woestijn	104
“Niet van brood alleen”	104
De aanvaarding van de menselijke kwetsbaarheid	108
Hoe verhouden we ons tot macht?	109
Neem en eet	111
DERDE WET VAN HET LEVEN: DE ONTPLOOIING VAN IEDERS SPECIFIEKE IDENTITEIT IN GOD EN IN EEN GEZONDE RELATIE MET DE ANDER	117
Eerste verkenning — bakens langs de weg	118
Het gebod om te leven	118
Het verbod	118
De vreugde van de ontdekking	120
Je bent geschapen als een unieke mens	120
Je wordt bemind als een unieke mens	121
Je wordt bij je eigen naam genoemd	122

Volg jouw persoonlijke weg	123
Ontdek wat een vernieuwde relatie is	123
Overtredingen en dwaalwegen	124
De samensmelting	125
Verwarring omtrent ieders persoonlijke plaats en weg	127
‘Alles weer in orde brengen’ —	
bron van verwarring op de levensweg	128
In de greep van een ander	131
De begeerte	135
De grote levensrichtingen	136
Het brood dat ieder onderweg ontvangt	138
De wet van identiteit in verleden en heden	
van de persoon	140
De afdaling	140
De erkenning van de kwetsuur	140
Verwoording van onze reactie op de kwetsuur:	
einde van de afdaling	140
De confrontatie met onze gevoelens	141
De weg terug omhoog:	
Instemmen met de levenswet is nu weer mogelijk	143
Het berouw	143
Afstand doen en opgeven	145
Levenswegen	150
Het pinksteren van de relatie	160
Onze relaties weer in orde brengen	161
Omvorming: een nieuwe richting en een nieuwe visie	162
Innerlijke vrijheid	164
Spreken met een vredig hart:	
buitenzetten wat niet bij ons hoort	167
De bevrijding van het woord	169
Uitwegen ten leven vinden in situaties waarin	
we ons opgesloten voelen	171
Gemeenschap	175
Het heil treedt de familiegeschiedenis binnen	176

VIERDE WET VAN HET LEVEN: OP ZOEK NAAR DE EENHEID VAN DE PERSOON, DE TEMPEL VAN DE LEVENDE GOD	183
Verkenning	183
De weg naar deze eenheid ligt binnen ieders bereik	184
De onderlinge afhankelijkheid van de psyche, het lichaam en het diepe hart	185
De weerslag op het lichaam van kwetsuren die niet goed verwerkt zijn	186
Miskennis van de wet van eenheid: overtredingen, dwaalwegen en wegen ten dode	190
De weg terug omhoog	191
Het berouw	191
Loslaten en afstand doen	192
Levenswegen	194
De ontplooiing van het leven van het diepe hart	
Verkenning	197
De mens is geschapen naar het beeld en de gelijkenis van God	199
Hoe we de weg naar ons hart terugvinden	199
Hoe we het diepe hart en de psyche verbinden	
De spirituele strijd	202
Hoe moeten we de spirituele strijd plaatsen?	205
De ontplooiing van het leven van het diepe hart — enkele voorbeelden	207
 VIJFDE WET VAN HET LEVEN: ONTDEK JE VRUCHTBAARHEID EN GAVEN	 215
Verkenning	215
Vruchtbaarheid	215
Gaven	216

De bron van vruchtbaarheid en gaven	217
De ontdekking	217
De bron van levend water	218
Onvruchtbaarheid	220
De parabel van de talenten (Mt 25,14-30): vrucht voortbrengen of de gave begraven	221
Problemen bij de keuze voor een vruchtbaar leven	225
Verkeerde opvattingen	225
Moeten we wachten met liefhebben?	227
Welke weg moeten we volgen om het leven te kunnen doorgeven?	228
We beginnen met overal liefde in te leggen	230
Gave en zelfgave	232
De ontdekking van onze persoonlijke vruchtbaarheid	232
De vruchtbaarheid in onze onderlinge relaties	235
Dankbaarheid	236
Dankbaar zijn	236
Dankzegging en lofprijzing	237
Ondankbaarheid	237
Het verbond	238
Een daad van volheid en heelheid	238
Dankzegging in de Bijbel	239
Jezus' dankzegging	241
Gedachtenis en vreugde van het verbond	242
Obstakels	243
Nare gebeurtenissen	243
Familietradities	243
Angst voor het onbekende en nieuwe	243
Wat voor optelsom maken we?	244
De overtuiging dat we alleen door lijden kunnen voortgaan, groeien en tot God naderen	244
Dankbaarheid in de praktijk van alledag	245

Levenswegen	246
RICHTING EN ZIN VAN ONZE TOCHT: DE WEG VAN ONS PASEN	249
Vreugde	251
Hoe kunnen we de vreugde alle ruimte geven?	251
De vreugde is een gave van God en net als bij elke gave van God moeten we er echt voor kiezen om de vreugde aan te nemen en in ons leven toe te laten	251
De verschillende vormen van vreugde	253
Wacht niet!	253
HET HELE JAAR DOOR	255
Elk moment van ons leven ten volle beleven	255
De gave van de Geest	257
HET WOORD DAT AAN HET LEVEN TEN GRONDSLAG LIGT DE WETTEN VAN HET LEVEN	259
EENVOUDIGE BAKENS LANGS DE WEG VAN HET DOORDRIN- GEN VAN HET EVANGELIE TOT IN ONZE DIEPSTE DIEPTEN	263

VOORWOORD

Onze verkenning van de kwetsuren, die in het eerste deel van *Tot in onze diepste diepten* onderzocht werden, heeft wezenlijke bakens aan het licht gebracht. Deze bakens langs onze weg blijken echte wetten te zijn die aan het leven ten grondslag liggen.

Geleidelijk aan bleek een nader onderzoek van deze fundamentele wetten van ons leven onontbeerlijk. Waar komen zij vandaan? Waar kunnen wij ze ontdekken? In onszelf? In het Woord van God?

De nauwkeurige omschrijving van deze wetten en van hun onderlinge samenhang en het blootleggen van hun concrete invloed op ons leven was een even noodzakelijk als verfrissend onderzoek, dat uitermate behulpzaam bleek te zijn bij het verduidelijken van de weg die wij afleggen. Zodra we immers weer begrepen hebben wat de betekenis van die wetten is, kunnen wij gemakkelijk ontdekken hoe wij ons aan die wetten gehouden hebben en zo wegen kozen die tot het leven leiden, maar ook hoe wij ze miskend hebben en aldus wegen kozen die tot de dood leiden. Welke stappen moeten wij nu ondernemen om vrij, krachtig en vastberaden voor het leven te kunnen kiezen?

Vergeleken met het eerste deel van *Tot in onze diepste diepten* snijden wij hier enkele nieuwe thema's aan. Andere onderwerpen worden weer opgenomen, anders belicht en verder uitgediept om ze toegankelijker te maken. Daarbij gaan wij uit van de vragen waar mensen zich mee bezighouden, van hun aarzelende pogingen, van hun ervaringen.

Het derde deel van *Tot in onze diepste diepten*, dat in de nabije toekomst zal verschijnen, bevat een gedetailleerde analyse van een aantal belangrijke thema's die betrekking hebben op het dynamisch proces dat ons leven weer doet opbloeien:

— we moeten nauwkeurig vaststellen welke wegen dwaalwegen zijn: hoe kan dat aan het licht worden gebracht? Welke betekenis heeft het begrip 'afgod' tegenwoordig?

— de opeenvolgende fases van onze terugkeer naar het leven: hier houden we ons met name bezig met de fundamentele betekenis van het proces van loslaten en rouwen, dat we noodzakelijkerwijs moeten doormaken omdat het een voorwaarde vormt voor de terugkeer naar het leven.

— het onder ogen zien van onze gevoelens: de verborgen gevoelens die uitermate destructief zijn, maar ook onze onderkende gevoelens die wij wel in woorden uitdrukken maar niet tot bedaren kunnen brengen en die daardoor de ontplooiing van ons leven in de weg staan. Wat moeten wij met onze gevoelens doen? Hoe kunnen wij ze ondervinden en beleven in de levende aanwezigheid van Christus? Hoe kunnen wij onze levenskrachten opnieuw op het leven richten? Dit is een fase die velen maar even aanstippen, zonder zich rekenschap te geven van haar enorme belang.

— de betekenis van het dóórdringen van het evangelie tot in onze diepste diepten: dit is de weg van ons Pasen. Wanneer we naar het beeld van het joodse Pasen en in navolging van het Pasen van Jezus Christus ons persoonlijk Pasen binnengaan, zullen we de fundamentele en universele betekenis ontdekken van de overgang van wat dood of half dood is en afsterft, naar het leven en naar een dagelijkse verrijzenis.

Onze zoektocht heeft steeds tot doel de eenheid van ons wesen na te streven, levend vanuit de genade van de drie-enige God en luisterend naar zijn Woord. De samenhang van psychologie en geloof wordt steeds duidelijker vanaf het moment dat wij begrijpen, dat de wetten van het leven wetten van God zijn.

Een bijzonder woord van dank richt ik tot heel het team van 'Bethasda', tot alle trainers en begeleiders. De onderlinge uitwisseling van onze ervaringen en van de verschillende manieren waarop wij anderen begeleiden, ons gemeenschappelijk gebed, en de bijdragen die iedereen leverde zowel op het gebied van onderricht als op dat

van de reflexie, vormen een bron van voortdurende verrijking. Mijn hartelijke dank gaat ook uit naar allen die met zoveel edelmoedigheid het bestuur van de verschillende verenigingen van Bethasda verzorgen en ons van die taak ontlasten.

Ik dank de deskundigen die de tijd hebben genomen om het manuscript door te lezen: Florence d'Assier de Boisredon, psychologe, psychotherapeute en hoofd van Bethasda's team van begeleiders en begeleidsters; dominee Pierre-Yves Brandt, professor in godsdienstpsychologie aan de theologische faculteiten van Lausanne en Genève, verantwoordelijk voor de vorming van Bethasda's begeleiders en begeleidsters; Marie-Madeleine Laurent, psychologe, wier werkdocumenten altijd zoveel voor ons betekenen; en tenslotte Luc Weizman. Dankzij de veeleisende vragen die zij mij voorlegden, is mijn uiteenzetting veel helderder geworden.

Monique Coudert kan ik nooit genoeg danken voor het typen en opmaken van het manuscript met zoveel geduld en met een energie en geestdrift die aanstekelijk en bemoedigend waren.

Mijn dank gaat tevens uit naar alle vrouwen en mannen, die mij toestemming hebben gegeven om hun levensgetuigenis te gebruiken om er anderen mee te helpen.

Tenslotte, in naam van heel ons team, wil ik onze welgemeende dank uitdrukken jegens allen die deelnemen aan de sessie van Bethasda en zich daadwerkelijk op deze weg begeven: zonder hen zou ons onderricht het risico lopen los te komen staan van de menselijke realiteit.

Bethasda is een genootschap van verenigingen dat sessies organiseert waarin het dóórdringen van het evangelie tot in de diepste diepten van het menselijk wezen centraal staat: het is in dit doordringen van het evangelie tot in onze diepste diepten dat Gods barmhartigheid aanvaard en opgenomen wordt in de waarheid van heel de persoon. Deze weg van bekering en genezing steunt op wat het Woord van God en de menswetenschappen ons aanbieden aan bakens en aanwijzingen. Deze sessies worden geleid door een oecumenisch team van christenen.

Association Bethasda¹

1 Association Bethasda: Ferme du Val Saint-Jean, F-10150 Montsuzain, Frankrijk.

INLEIDING

IK GEEF JE HET LEVEN: LEEF!

---

*Toen boetseerde de Heer God de mens
uit stof dat Hij van de aarde nam,
en Hij blies hem de levensadem in de neus:
zo werd de mens een levend wezen (Gn 2,7).*

*God schiep de mens als zijn beeld;
als het beeld van God schiep Hij hem;
mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen (Gn 1,27).*

Dit woord van God ligt ten grondslag aan het menselijk wezen en is een formidabele oproep tot het leven — het is de eerste realiteit die de mens zich eigen zou moeten maken. Ik geef je het leven: leef! Dit is de eerste, kostbare, onovertrefbare gave, de eerste liefdesuiting die voor allen geldt, zonder enige uitzondering: *God bekeek alles wat Hij gemaakt had, en Hij zag dat het heel goed was (Gn 1,31).*

God is de bron van het leven. Hij geeft er een duidelijke zin en bedoeling aan. Hij geeft weer leven aan wie verdwaald zijn op een weg die tot de dood leidt, wat voor vorm zo'n weg ook aanneemt.

Mensen die gekwetst zijn in hun eerste, fundamentele intermenselijke relatie en nooit echt de liefde hebben leren kennen, horen wel zeggen dat God Liefde is, maar slagen er vaak niet in dit ook echt te ervaren. Het is net alsof er in hen een sluier zit, een blokkade, een gesloten deur. Al vanaf het eerste begin kan het leven

hen bedreigend voorkomen en hun een gevoel van onveiligheid geven. Wanneer zij het leven leren aanvaarden als iets dat in wezen goed is en ontdekken dat het een gave van God is en een uiting van zijn Liefde, dan is dat een eerste toenadering tot God, een stap in de richting van de bewuste ontwikkeling van het verlangen om te leven.

Het ontwaken

Velen leggen hun levensweg af alsof het vanzelfsprekend is dat zij bestaan. Zij zijn niet 'ontwaakt'; zij denken er gewoon niet aan om dankbaar te zijn voor het feit dat zij leven. Zij vergeten hun oorspronkelijke herkomst, hun diepe verwantschap met de levende God: het is de eerste innerlijke verbrokkeling van een wezen dat afgesneden is van zijn oorsprong.

Het leven, ja zeker! – Maar welk leven?

Tegenwoordig is er een overvloed aan boeken en workshops over de ontwikkeling van je leven, het werken aan jezelf, het ontplooiën van je persoonlijke talenten, over zelfrespect en positief denken... Wij kunnen alleen maar blij zijn met deze overdaad aan kennis, ervaring en eenvoudige psychologische noties die voor iedereen toegankelijk zijn; immers, elke mens heeft de opdracht de kwaliteit van zijn of haar leven te verbeteren. Maar over welk leven gaat het hier? De zin van het leven, de zin van *jouw* leven — dát is waar iedereen in wezen naar op zoek moet zijn.

Deze vraag geldt voor allen die op zoek zijn naar hun eenheid, naar de heelheid van hun wezen, die willen weten hoe zij hun geloof kunnen integreren in hun mens-zijn. Het leven dat God ons schenkt is aan bepaalde regels gebonden: het kan niet zomaar elke willekeurige richting uit en het is van wezenlijk belang, dat wij de basisprincipes en voorwaarden van deze fundamentele orde ontdekken. Zij maken het namelijk mogelijk dat ons leven zich ontplooit vanuit zijn echte, authentieke vruchtbaarheid. Wij mogen noch de bron noch het doel van ons leven miskennen.

Toch vergeten we vaak dat de wezenlijke principes, de grote grondslagen die ons in staat stellen de innerlijke samenhang van ons bestaan te ontdekken, zich in onszelf bevinden.

Wanneer het proces van het doordringen van het evangelie tot in onze diepste diepten leidt tot de genezing van wat wij 'ontstoken kwetsuren' hebben genoemd — d.w.z. kwetsuren die niet goed verwerkt zijn en als het ware ontstoken en vergiftigd zijn geraakt —, dan zullen die grondslagen van het menselijk wezen weer aan de orde komen en nauwkeurig worden uitgedrukt: zij blijken onmisbare bakens te zijn, die de weg naar het leven aangeven en de wegen aanduiden die mogelijk tot de dood leiden. Zij doen ons duidelijk beseffen, hoe wij ons van het leven konden afwenden en op een weg begeven die tot de vernieling van een deel van onszelf leidt. Zij stellen ons in staat een naam te geven aan de wegen die tot de dood leiden en deze te verlaten, om ons zo weer op het leven te oriënteren.

Al is de mens geroepen tot een mooi, goed en overvloedig leven, toch zal hij op zijn weg het kwaad ontmoeten. Dat kwaad is in wezen datgene wat het leven verhindert om geboren te worden en zich te ontplooien, datgene wat tot allerlei vormen van afbraak en dood leidt.

De algemene benaming 'wetten van het leven' heeft zich als vanzelf aangediend als een definitie van die wezenlijke grondslagen van het leven, die in elk mensenhart gegrift zijn. Om deze wetten gemakkelijker te kunnen benaderen, begrijpen en toepassen, leek het nuttig om ze met elkaar in verband te brengen, om het bijbelwoord te belichten dat ze begrijpelijk maakt, om ze op een eenvoudige en voor allen toegankelijke manier te verklaren, en om zowel hun fundamentele betekenis als hun invloed op ons gedrag in het leven van alledag aan het licht te brengen.

In dit boek doen wij een concreet en praktisch onderzoek naar vijf van die wetten, namelijk van de wetten die het nauwst betrokken zijn bij de genezing van de kwetsuren in het proces van het dóórdringen van het evangelie tot in de diepste diepten van het menselijk wezen.

De vijf wetten van het leven

1. De keus om te leven

Kies het leven (Dt 30,15-20). Het leven is je gegeven, maar je mag je er niet tevreden mee stellen simpelweg in leven te zijn. Kies om te leven, neem het besluit dat je ook écht zult leven. Kies voor het leven met de orde en structuur die de Schepper eraan gegeven heeft, het leven zoals Hij het heeft ingericht, in wat voor levensomstandigheden jij je ook bevindt. Sluit geen enkel compromis met de dood.

2. De aanvaarding van het mens-zijn

En de Heer God gaf de mens dit gebod: 'Je mag van alle bomen in de tuin overvloedig eten, maar van de boom van de kennis van goed en kwaad mag je niet eten, want op de dag dat je daarvan eet, zul je sterven' (Gn 2,16-17).

Je bent geschapen. Jij bent niet God: God alleen is God. Jij bent een zoon of dochter van God, geschapen en bemind binnen de grenzen die eigen zijn aan al het menselijke, aan alles wat een vorm heeft aangenomen. Aanvaard dat je een schepsel bent, met alles wat dat inhoudt.

Probeer niet aan God gelijk te worden.

3. De ontplooiing van de specifieke identiteit van elke persoon in God en in een juiste relatie tot de ander

Trek weg uit uw land, uw stam en ouderlijk huis, naar het land dat Ik u aan zal wijzen (Gn 12,1).

U zult niet langer Abram heten; uw naam zal Abraham zijn, want Ik heb u vader gemaakt van vele volken (Gn 17,5).

Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tot de gemeenten zegt: Wie overwint, zal Ik van het verborgen manna geven; en Ik zal hem een wit steentje geven en op dat steentje staat een nieuwe naam geschreven, die niemand kent dan hij die hem ontvangt (Apk 2,17).

Je bent als een uniek wezen geschapen en bemind: word jezelf in God, volg je eigen persoonlijke levensweg in een juiste relatie met de ander. Het is je verboden om je te vermengen met de identiteit van een andere persoon, om die ander te bezitten of om jezelf te laten bezitten, om in je relatie tot die ander verwarring te laten voortbestaan, om je te buigen voor misbruik en uitbuiting, om te begeren wat een ander heeft of is.

4. Het zoeken van de eenheid van de persoon die door de levende God bewoond wordt

U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met heel uw kracht en met heel uw verstand, en uw naaste als uzelf (Dt 6,5; Lv 19,18; Lc 10,27).

Het Woord is vlees geworden (Joh 1,14).

Weet u niet dat u Gods tempel bent en dat de Geest van God in u woont? (1 Kor 3,16).

Je bent één in je lichaam en psyche en in je diepe hart dat hen beide bezielt. Scheid ze niet van elkaar en vermeng ze niet met elkaar, maar ontdek hun innerlijke rangorde.

Leer van de Geest hoe je met Hem moet samenwerken, zodat Hij je mens-zijn nieuw leven kan inblazen.

5. Het ontdekken van vruchtbaarheid en zelfgave

Wees vruchtbaar en word talrijk; bevolk de aarde en onderwerp haar (Gn 1,28).

De parabel van de talenten in Mt 25,14-30: *Uitstekend, goede en trouwe slaaf, in het kleine ben je betrouwbaar geweest, over veel zal ik je aanstellen. Kom delen in de vreugde van je heer (Mt 25,21).*

Zoals een plant bloemen krijgt en een boom vruchten voortbrengt, zo moet jij de vruchtbaarheid van je leven de kans geven. Herken de bron van alle gaven en ontwikkel de talenten die je zijn toevertrouwd.

Zink niet weg in zelfkritiek, trek je niet in jezelf terug en begraaft je meest authentieke verlangens niet.

Wat is een wet van het leven?

De wetten van het leven zijn ontologische wetten

Dat wil zeggen dat zij in de structuur zelf van het menselijk wezen besloten liggen. Zij leggen de basisprincipes vast van het leven, van de innerlijke orde van de menselijke persoon, van de ontwikkeling van de mens en van de zuiverheid van de intermenselijke relaties. Zij waarborgen en beschermen de orde van de schepping, alles wat leeft, man en vrouw, de harmonie van hun innerlijke structuur, hun vrede, hun fundamenteel evenwicht en inwendige eenheid, de samenhang van hun leven. Zij geven de juiste richting aan en beschermen de mensen, door ze te waarschuwen voor mogelijke wegen die tot vernietiging leiden.

In principe kennen wij allen deze wetten van het leven, omdat zij in het hart zelf van het menselijk wezen gegrift zijn. Maar veel mannen en vrouwen zijn innerlijk zó verdeeld of beschadigd, dat zij maar amper in staat zijn zich helder bewust te worden van de fundamentele betekenis van die wetten.

Misschien verklaart het feit dat zij als algemeen bekend en als 'vanzelfsprekend' beschouwd worden, waarom wij zo vaak vergeten de tijd te nemen om deze wetten duidelijk in woorden te omschrijven, om ons te verdiepen in hun betekenis, om na te gaan wat hun concrete weerslag op ons gedrag in het leven van alledag is.

Deze wetten zijn te vinden op alle terreinen van het menselijk leven: op het lichamelijke, het psychische en het spirituele. En dat is ook normaal, aangezien zij de inwendige structuur van de mens bepalen; er kan geen tegenstrijdigheid bestaan tussen de spirituele wetten en de psychologische of biologische wetten.

De levenswetten zijn wetten van God

Zij hebben er dus ook alle kenmerken van: de wet van God is per definitie in het mensenhart gegrift, in het diepste van het menselijk zijn. Het is de innerlijke wet die in elke man en in elke